

Position paper wethouder De Vries, gemeente Utrecht tbv Ronde Tafel gesprek Hervormingsagenda

Hoe zorgen we dat alle kinderen gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien? En dat jeugdhulp kwalitatief, toegankelijk en betaalbaar blijft voor kinderen die dat nodig hebben? En wat moeten we dan wezenlijk anders doen met elkaar? Want dat het anders moet is duidelijk: we zien de vraag naar jeugdhulp toenemen en dat geldt ook voor de krapte op de arbeidsmarkt.

Allereerst wil ik namens Utrecht waardering uitspreken voor de Hervormingsagenda Jeugd: een visie met een ambitieuze meerjaren agenda die antwoord probeert te geven op de vragen die ik zojuist stelde. Het is ontzettend belangrijk dat gemeenten voortvarend het voortouw nemen om samen met hulpvragers, professionals, zorgaanbieders en Rijk samen te werken aan de 'beweging' die nodig is voor de transformatie in het jeugddomein (en ook breder in het sociaal domein). Dáár moet de focus. Dit is ook de kernboodschap in het paper dat samen met de collega's uit Tilburg, Helmond en Weert is opgesteld, ik sluit mij daar van harte bij aan. In dit paper licht ik een paar punten uit die in de Utrechtse context spelen bij uitvoering van de hervormingsagenda Jeugd.

Als **eerste** noem ik de inclusieve samenleving waarin iedereen, ongeacht kwetsbaarheid of beperking, kan meedoen. Dit vraagt niet alleen om vertrouwen in en versterking van de sociale basis (goed onderwijs, kinderopvang, sportvoorzieningen, speeltuinen, jongerenwerk, bibliotheken, etc.) maar bovenal vertrouwen in het oplossend vermogen en eigen regie van kinderen, gezinnen, hun informele netwerk en leefomgeving. Te vaak spreken we nog *over* de leefwereld van kinderen en gezinnen in plaats van *met*.

Professionele zorg of ondersteuning hoort *aanvullend* en ondersteunend te zijn op de directe leefwereld en de informele zorg binnen het netwerk van kinderen en gezinnen. Dit vraagt om ruimte voor professionals om te mogen luisteren zonder oordeel, en zonder een pasklaar antwoord te hebben voor elke vraag of probleem. En om een pedagogische visie waarbij de focus niet ligt op 'verhelpen van problemen' maar op bevorderen van gezondheid, veerkracht en ontwikkeling en aansluiten bij wat (al) wél kan of lukt. In Utrecht werken we hier in de sociale basis aan met initiatieven als 'Vreedzame scholen en wijken' en 'Gezondheid voor iedereen'. En ook binnen de buurtteams en aanvullende zorg is 'uitgaan van mogelijkheden' een leidend principe.

Door hulpvragen, daar waar het kan, op te lossen binnen het gezin, het netwerk en de directe leefomgeving van kinderen en gezinnen, kunnen we professionele expertise gericht inzetten voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen. Zodat er ook voor hen snel passende hulp is (matched care), zonder lang te moeten zoeken naar of wachten op hulp.

Een **tweede punt** dat ik wil aansnijden is dat de oorzaken voor het toenemend beroep op jeugdhulp vaak buiten het jeugddomein liggen. Denk aan zaken als het vergroten van bestaanszekerheid, gezond leven makkelijker maken en het verbeteren van kansen gelijkheid. Ook toename van het aantal complexe scheidingen, prestatiedruk op school en via social media, dragen bij aan toenemend beroep op jeugdhulp. Dit vraagt om een brede integrale benadering binnen het sociaal domein (en zelfs daarbuiten, denk bijvoorbeeld aan wonen).

De focus ligt nog te vaak te veel binnen het jeugddomein, op het kind, diens problemen en de jeugdhulp die dat moet 'fixen'. In plaats daarvan moet de focus meer liggen op de context en omgeving waarin het kind opgroeit: wat hebben kinderen nodig hebben om gezond, veilig en kansrijk op te groeien? Dit vraagt om een breed maatschappelijk debat over het herstellen van sociale gemeenschappen, wijkgericht werken, bestaanszekerheid, gezondheid en kansgelijkheid.

Die context en omgeving is dáár waar alle kinderen opgroeien: school, kinderopvang, sport, voorzieningen in de wijk. De stevige lokale teams en aanvullende zorg hebben wij daarom wijkgericht ingericht. Ook kind- en gezinsbescherming gaan wij wijkgericht uitvoeren.

Een hartenkreet die ik in het bijzonder wil maken is om vaart te maken met samenwerking onderwijs-jeugdzorg in de hervormingsagenda en passend onderwijs. En zorg en ondersteuning te organiseren in- en om school. Alleen dán normaliseren we de zorg en ondersteuning en blijven we in staat om specialistische hulp in te (blijven) zetten voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen. In de Utrechtse kernpartneraanpak investeren we fors in de samenwerking tussen gemeente, onderwijs en jeugdhulpaanbieders. Deze samenwerking willen we komende jaren verder versterken en verbreden met andere partners uit de sociale basis (sport, jongerenwerk, etc.).

Bovenstaande brengt mij bij een paar kritische beschouwingen op de Hervormingsagenda:

1. Natuurlijk mag van gemeenten worden verwacht dat zij het voortouw voor een **brede en integrale benadering**. Dit vraagt om voortdurende aandacht, verbinding en ontschotting. Maar **dit lukt alléén als het Rijk hierin gezamenlijk met ons optrekt en daarvoor de randvoorwaarden biedt**. Ontwikkelingen als het Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming (J&V, VWS en gemeenten), IZA , GALA, aansluiting volwassen GGZ (VWS), participatiewet (Sociale Zaken), onderwijs (OC&W) kennen nu nog onvoldoende samenhang. En vragen om een integrale benadering zowel *binnen* als *tussen* de ministeries. Dit vraagt om een fundamenteel andere manier van organiseren.
2. Binnen de Utrechtse aanpak hebben we al veel stappen gezet in de tranformatie die wordt beoogd met de hervormingsagenda Jeugd. Hier gaan we samen met partners onverminderd mee door. Dit geldt ook voor het zoeken naar maatregelen om het jeugdhulpstelsel doelmatiger in te richten. Echter, ik wil **waken voor te veel 'wensdenken'**: juist omdat we al veel hebben geïnvesteerd in de transformatie, zien wij dat het **besparingspotentieel van maatregelen beperkt is**. We moeten voorkomen dat het gesprek te eenzijdig gaat over de 'rekening' in plaats van de transformatie.
3. Wij maken ons **zorgen over de voorgenomen verplichting tot meer landelijke en (boven)regionale inkoop**. Wij snappen de behoefte van landelijke jeugdhulp partners aan minder bureaucratie en eenduidige afspraken. Daar maken wij ons ook hard voor en daarop mag meer gevraagd worden van gemeenten. Standaardisatie van afspraken en contracten kan daarbij helpen. Tegelijk zien wij de noodzaak om juist de specialiste hulp en ondersteuning op het gebied van veiligheid dichtbij het kind en het gezin vorm te geven en in te vullen. in de lokale keten kan zij echt effectief ingezet worden.

Tot slot wil ik graag afsluiten met een notie die niet gaat over de inhoud of financiën, maar de manier waarop we met elkaar werken aan de Hervormingsagenda Jeugd. De ambities uit deze agenda zijn niet van de ene op de andere dag gerealiseerd. Sterker nog, de meeste ambities hebben we al decennia lang op het netvlies. Zo laat het proefschrift 'Boomerang beleid' van Sharon Stellaard ons zien.

Laten we ons bij de uitvoering van de Hervormingsagenda richten op het doorbreken van weerbarstige patronen in het jeugdhulpstelsel (en breder: het sociaal domein) door te kijken naar onderliggende oorzaken. En niet op oppervlakkige tekortkomingen van beleid. Laten we het geduld en de durf daarvoor hebben om te vertragen. En te onderzoeken waarom voorgenomen veranderingen in het sociaal domein in het ene geval wel (en het ander niet) lukken. En het lef te hebben op basis van déze inzichten scherpe keuzes te maken en te sturen.

Laten we voorkomen dat we gaan sturen op gedetailleerde afspraken die leiden tot behoefte aan monitoren en sturing op een veelheid aan kpi's. En in plaats daarvan te leren van elkaar, samen met kinderen, gezinnen, professionals, aanbieders gemeenten en Rijk: wat gaat goed, wat kan beter? Hoe kunnen we leren van elkaar, in partnerschap juist ook als het moeilijk wordt of tegenzit? Welke stappen dragen bij aan de transformatie en wat is daarvoor nodig? Alleen samen kunnen we ervoor zorgen dat kinderen gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien. Alleen samen kunnen we ervoor zorgen dat jeugdhulp ook in de toekomst kwalitatief, toegankelijk en betaalbaar blijft.